

Щербакова Ю. Э., кандидат политических наук, доцент кафедры управления, информационно-аналитической деятельности и евроинтеграции, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), ovsievszkaya@bigmir.net

Государственно-частное партнерство в управлении высшим образованием

Речь пойдет об особом типе взаимодействия государства и частного сектора экономики в сфере управления высшим образованием. Будут проанализированы особенности использования государственно-частного партнерства в странах Европейского союза и США.

Ключевые слова: государство, частный сектор экономики, государственно-частное партнерство, высшее образование, конкурентоспособность.

* * *

УДК 32.001(470+571)

Мельничук І. М.

кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та державного управління, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича (Україна, Чернівці), melim@ukr.net

НОВА ДОКТРИНА ПУТІНА ТА МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ НОВОГО СВІТОПОРЯДКУ

Аналізуються основні складові нової доктрини Президента Російської Федерації В. Путіна у сучасному політологічному дискурсі. Автор зазначає, що нова зовнішньополітична доктрина Росії проникнута ностальгією за статусом могутньої держави та спрямована проти формування "однополюсного" світу. Поряд із цим виділяються ще три можливі сценарії розвитку подій у процесі формування нового світопорядку. У висновках автор наголошує, що російське керівництво в особі В. Путіна відкрило "ящик Пандори" та посилює нестабільність не тільки у сусідніх з Російською Федерацією державах, але й у всьому світі. Адже, у реальності, ми маємо справу з ситуацією, при якій Росія, в односторонньому порядку, змінює правила гри, що були встановлені після Другої світової війни та дестабілізує ситуацію у регіоні. Водночас, враховуючи той факт, що Росія має чимало невирішених територіальних питань, вона сама може стати жертвою своєї ж зовнішньої політики на пострадянському просторі та за його межами.

Ключові слова: доктрина, Путін, Російська Федерація, пострадянський простір, новий світопорядок.

Росія, яка взяла на себе роль правонаступниці та спадкоємиці Радянського Союзу, його зобов'язань та прав на зовнішньополітичній арені, одержала у спадщину від попередньої держави дуже малі частки колишніх радянських позицій в різних районах світу. За час, який пройшов після розпаду СРСР, Росія на міжнародній арені опинилася у ситуації, коли формування геостратегії сучасного світу визначається в основному і головним чином з Вашингтону, Брюсселю, Пекіну і всього лише номінально, символічно з Москви. Причини суттєвого зменшення ваги та ролі Росії в світі більш ніж очевидні. Перш за все, це, безумовно, серйозне зменшення економічного та військового потенціалу Росії. Крім того це порушення колишнього військово-стратегічного балансу на користь США і НАТО, що прискорило перехід світопорядку від двополюсної до однополюсної схеми. Змінилася і сама зовнішньополітична концепція Росії, керівництво якої вже упродовж останніх десяти років і більше вважає збереження своїх військово-політичних позицій в світі у їх попередньому, радянському вигляді недоцільним за геополітичними і світоглядними уявленнями та неможливим за економічними причинами. Протиставлення Росії та інших держав світу найбільш яскраво знайшло своє вираження у так званій доктрині Путіна, яка свідчить не лише про ситуативні та кризові зміни у сучасній російській зовнішній політиці після приєднання Криму, а є свідченням формування нової

зовнішньополітичної доктрини Російської Федерації, яка ставить за мету докорінно змінити існуючу систему міжнародних відносин, що була сформована після Другої світової війни.

Основна увага при дослідженні геостратегічних документів Росії стосовно України та інших держав пострадянського простору на системному рівні приділяється визначенню їх обумовленості характеристиками міжнародної і регіональної політичної систем, параметрами та рушійними силами стратегічного середовища. Теоретичну основу розуміння впливу системних чинників на геостратегію Росії закладають концепції С. Хантінгтона, Дж. Ная, С. Переслєгіна. Ключовими науковими проблемами дослідження геостратегії Росії в контексті розподілу сил між провідними акторами регіональної і глобальної систем виступають концепт російських національних інтересів та її потенціал на міжнародній арені, до яких звертаються у своїх працях О. Арбатов, О. Богатуров, В. Іноземцев, С. Караганов, С. Кортуннов, В. Лукін, Ф. Лук'янов, Є. Примаков, Д. Тренін та інші. Комплексними дослідженнями стану, можливостей та перспектив взаємодії України і Росії є праці українських науковців В. Андрущенко, О. Білоруса, А. Гуцала, С. Дацюка, О. Дергачова, М. Михальченка, Б. Парахонського, Г. Перепелиці, М. Рижкова, Є. Тихомирової, О. Шевчука та інших.

Автор статті поставив за мету проаналізувати основні складові сучасної російської доктрини В. Путіна та охарактеризувати можливі сценарії розвитку подій у процесі формування нового світопорядку.

Основні постулати нової доктрини були висловлені В. Путіним в історичній "кримській промові" у Георгіївському залі Кремля 18 березня 2014 р. Автор статті погоджується з відомим російським політиком В. Рижковим, який виділяє 7 основних складників нової доктрини [11].

1. Російська Федерація більше не розглядає Захід як партнера, якому можна довіряти. На думку російської сторони заклики та претензії, висловлені РФ у "мюнхенській промові" 2007 р. [1] не були почуті та прийняті Заходом до уваги. Намагаючись знову затягнути Україну до НАТО та ЄС, "західні партнери перейшли межу" [7], оскільки незважаючи на заяви про завершення "холодної війни" та "політику балансу сил", західні держави проводять добре відому усім "політику стримування". Реальна політика Заходу – це обман, прийняття рішень за спиною Росії, експансія. Після розпаду Радянського Союзу "Росія відчула, що її не просто обікрали, а пограбували" [7]. Водночас, Росія – це самостійний активний учасник міжнародного життя, у неї, як і в інших держав, є національні інтереси, які слід враховувати та поважати" [7]. З цього часу Росія буде будувати свою політику пам'ятаючи про все це.

2. Російська влада, на думку російського науковця І. Зевельова, сформулювала два можливих підходи щодо цивілізаційної приналежності Росії [5]. Перший був уперше озвучений попереднім Президентом РФ Д. Медведевим у Берліні у червні 2008 р.: "У результаті закінчення "холодної війни" виникли умови для налагодження взаємовигідної співпраці між Росією, Євросоюзом та Північною Америкою як трьома гілками

європейської цивілізації” [2]. Водночас Міністр закордонних справ С. Лавров, повторюючи тезу про три гілки, одночасно веде мову про те, що прийняття західних цінностей – це лише один з підходів. За його словами, Росія буде розвивати інший підхід, який полягає у тому, що “конкуренція стає глобальною, набуваючи цивілізаційного виміру, тобто предметом конкуренції стають не лише моделі розвитку, але й ціннісні орієнтири” [14]. Влітку 2009 р. С. Лавров виступав у латвійській російськомовній газеті, уже використав поняття “велика російська цивілізація” [6], яку 3 листопада 2010 року на IV Асамблеї “Русского Мира” патріарх Кірілл визначив як “окрему цивілізацію, не західну і не східну, що протистоїть всім іншим ідеологічно, ментально й етично” [12]. Як бачимо, на сучасному етапі Росія не розглядає більше себе як частину європейської, а тим більше, євроатлантичної цивілізації. У Росії зараз намагаються знайти нову ідентичність, яку не так просто сформулювати. Якщо раніше Росія заявляла про те, що у ній особливий вид демократії, спочатку “суверенна” [13, с. 5–24], потім вели мову про “керовану”, то на даний час Російська Федерація більше не вірить в універсальні цінності свободи, прав людини і демократії, аналогічно як і в інші універсальні моделі. У цьому контексті наголошується, що російська свідомість занадто вражена європоцентризмом, тобто світоглядною моделлю, яка розглядає західноєвропейську цивілізацію як універсальну та єдинопридатну для всього людства. Особливо це стосується управлінського апарату, оскільки, не подолавши європоцентризму, неможна розраховувати на повноцінне відродження Російської євразійської цивілізації. Сьогодні В. Путін закликає народ згуртуватися навколо нової ідеології та політики, стати єдиним організмом. Кожна сильна держава – сама собі система цінностей і сама собі модель управління [7].

3. З точки зору Росії, на сучасному етапі міжнародне право – це більше не система правил і навіть не система координат. Для підтвердження цієї думки доречно навести висловлювання вже згаданого російського політика В. Рижкова, який зауважив, що “міжнародне право – це меню, з якого сильна держава вибирає те, що їй вигідно. Так, для придушення повстання у Чечні використовувався міжнародний принцип захисту суверенітету та територіальної цілісності, а для приєднання Криму – принцип поваги до самовизначення народів” [11]. Таким чином, сильна Росія має право на захист свого суверенітету, а слабка Україна – ні. Стосовно миру слід зауважити, що він (мир) забезпечується сильними і впливовими геополітичними акторами на основі балансу їх сил.

4. “Доктрина Путіна” однозначно визначає сферою своєї діяльності пострадянський простір. Як обґрунтування для цього можна навести такі складові російського дискурсу, які набули популярності в останній період – “історична спадщина”, “Русский мир”, стратегічна безпека Росії. Відзначимо, що суверенітет пострадянських держав у новій доктрині обумовлюється безпосереднім врахуванням інтересів Росії. Тому, як зазначає Президент Росії В. Путін, у випадку втягування нових держав до НАТО та ЄС, спроб розташування військових баз Російська

Федерація буде “діяти адекватно і відповідно реагувати на наближення військової інфраструктури НАТО до своїх кордонів”. За його словами, “не залишаться без уваги розгортання глобальної протиракетної оборони та нарощування запасів стратегічної високоточної зброї” [8]. Вторгненням до Грузії у 2008 р. та анексією Криму у 2014 р. Росія доводить, що готова переходити від дипломатії до прямих дій, серед яких можна виділити наступні: внутрішня дестабілізація країни, референдуми у регіонах про відокремлення або приєднання територій, введення військ (офіційно або анонімно під виглядом так званих “ввічливих зелених чоловічків” для ведення “гібридної війни”), підтримка лояльних Кремлю урядів та лідерів. Останні події в Україні свідчать, що тепер на пострадянському і постсоціалістичному просторах держави повинні розуміти, що, у випадку бажання реалізувати свою власну політику, яка йде врозріз російській, вони повинні бути готові до реального протистояння з Російською Федерацією, у тому числі і до збройного. Зауважимо, що ще у своїй програмній статті 2012 р. “Росія зосереджується” В. Путін заявив, що Росія буде не тільки підлаштовуватися та виконувати, але й “формує правила гри” у світі” [9].

5. Анексія Криму модифікувала головний принцип Вестфальської системи влаштування світу – непорушність територіальної цілісності та державного суверенітету держав. На сучасному етапі цей принцип залишається актуальним лише до сильних держав, які захищені власною армією або військово-політичним блоком (НАТО, ОДКБ). Суверенітет та цілісність слабких держав (перш за все failed states) стають полем для гри сильних держав та їх блоків. Більше того, нова путінська доктрина пропонує сильним геополітичним гравцям переглянути правила гри і якщо сильна держава вважає, що її військово-стратегічні, економічні та політичні інтереси піддаються небезпеці – вона має право діяти, втручаючись у внутрішні справи слабких держав, і навіть брати їх під свій контроль чи забирати їх території. Для підтвердження цієї тези достатньо навести приклад як заступник голови російського парламенту В. Жириновський виступив з “ініціативою розподілу України”, запропонувавши віддати Буковину – Румунії, Закарпаття – Угорщині, п’ять західних областей – Польщі, а південно-східні області включити до складу Росії. З цією метою на адресу міністерств закордонних справ названих держав були відправлені відповідні побажання [3].

6. Роль міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, Рада Європи та ін.) практично нівелюється і в межах їхніх повноважень можна співпрацювати, але лише до того часу, поки вони не починають заважати захисту національних інтересів Росії. У такому випадку їх слід просто ігнорувати. Водночас російські посадовці, зокрема постійний представник РФ в ООН В. Чуркін, для виправдання своїх дій, неодноразово звертали увагу на США та їх військові операції, які проводилися за межами Ради Безпеки ООН [15].

7. Останнє положення “нової доктрини В. Путіна” безпосередньо впливає на формування принципово нового балансу сил у світі. Як зазначає російський експерт В. Рижков, сукупна військова, економічна, гуманітарна вага Заходу значно скорочується, а вплив

Азії, Латинської Америки, Африки швидко зростає. На цій основі він робить висновок, що незахідні держави (у БРИКС – “Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південно-Африканська Республіка”, Шанхайській організації співпраці тощо) будуть зацікавлені у нових правилах гри, щоб самим грати, ділити та забирати [11].

У цьому контексті можна виділити такі можливі сценарії формування нового світового порядку. Перший сценарій – однополярний (американський) світ, в якому США виступають країною-гегемоном не лише у політиці, але й в економічній сфері та володіють цілковитою монополією на прийняття стратегічних рішень. США диктують свої правила гри усьому світу та поступово втягують інші держави у свою систему координат. Місце та роль інших держав чітко визначені: вони виступають як частина глобальної економіки та ринок споживання для економічно розвинутих держав. Завдяки такою устрою однополярний світ видається досить стійким, але можна спрогнозувати, що у ньому значну роль будуть відігравати так звані недержавні актори: транснаціональні корпорації, різноманітні мережеві структури, релігійні об’єднання тощо. Водночас значно посиляться протестна роль різноманітних терористичних угруповань, що буде постійно розхитувати стабільність життя людей на планеті. Зауважимо, що нинішня російська влада свою зовнішню політику будує саме на основі протистояння однополярності світу в американському варіанті.

У свою чергу російська позиція надає перевагу другому сценарію можливого світовлаштування: багатополарний світ полюси сили якого можуть складати об’єднана Європа від Лісабону до Владивостоку (на основі осі К. Хаусхофера), США, Китай, Ісламський світ. Однак відновлення багатополарного світу повертає нас до тієї ситуації, яка існувала у кінці XIX – на початку XX ст. з однією поправкою: існуванням ядерної зброї, а тому основна боротьба буде вестися економічними та політичними методами. Зауважимо, що перешкодою в реалізації цього сценарію є той факт, що сучасна Європа не є однорідною, причому мова йде не тільки про держави “нової Європи” (Польща, Прибалтика, Румунія), які з моменту розпаду Радянського Союзу більше орієнтовані на США, ніж Німеччину чи Францію, які, у свою чергу, мають власні інтереси та свої протиріччя, не говорячи вже про особливу позицію та політичну гру Великобританії. Тому можна припустити, що США будуть використовувати наявні суперечності у своїх інтересах, щоб не допустити зближення Німеччини та Росії і формування нової континентальної імперії на просторах Євразії. Більш детально інтереси основних геополітичних акторів та названий вище сценарій аналізується відомим українським політологом Ю. Романенко у своїй статті “Загроза глобальної війни: рушійні сили, протиборні коаліції та перспективи України” [10].

Третій сценарій розвитку подій: біполярний світ, за якого практично буде повторення ситуації до 1991 р., але у ролі сторін, які протистоятимуть між собою будуть США та Китай. При цьому Європа буде рухатися в орбіті Сполучених Штатів Америки, а Росії буде відводитися роль молодшого, але агресивного партнера КНР, який перебуватиме в авангарді різного

роду сучасних війн, а сам Китай буде більш обережним та отримуватиме з цієї ситуації власні вигоди. Не виключено, що Китай може дозволити собі вести подвійну гру і не тільки не згорнути економічну співпрацю зі США, що на даний час практично неможливо, враховуючи нинішні обсяги цієї співпраці, але й постійно буде проводити негласні політичні консультації з Вашингтоном, принаймні до певного часу, коли РФ значно послабиться, а конфлікт між двома світовими лідерами не вийде на більш високий рівень. Однак нинішній стан розвитку подій дозволяє констатувати, що цей сценарій облаштування світу в коротко- та середньотерміновій перспективі є досить малоімовірним.

Четвертий сценарій світовлаштування базується на концепті “фортеця в облозі”. У теоретичному плані, за термінологією І. Валлерстайна, існує світ з чітко визначеним центром або ядром та глибоко відстала периферія. Щоб забезпечити себе від негативних впливів держав-вигнанців (для прикладу КНДР), які будуються на ідеї “фортеці в облозі” інші держави-сусіди намагаються захистити себе від них різними можливими засобами. За нинішніх умов РФ в односторонньому порядку реалізовує саме цей сценарій протиставлення Росії усьому світу. Основні складові цієї доктрини були проголошені 22 липня 2014 р. на засіданні Ради безпеки РФ [4]. Зокрема було наголошено на такому: 1) Захід не враховує інтереси Росії та розмовляє з нею мовою ультиматумів; 2) Захід погрожує санкціями за невиконання своїх вимог; 3) Захід спровокував революцію в Україні та контролює дії нинішньої української влади; 4) загрози для Росії носять не військовий, а нетрадиційний характер: експорт революції, провокування внутрішньої нестабільності, “підривна діяльність” недержавних громадських організацій, кібератаки тощо; 5) головні внутрішні фактори ризику для Росії – соціо-політична та міжнародна нестабільність (мігранти, міжетнічна напруженість); 6) економіка була останньою в переліку факторів ризику і пов’язувалася виключно з імпортозаміщенням. Однак, як бачимо, останній фактор відверто був недооцінений російським керівництвом, свідченням чого є стан справ у сучасній економічній та фінансовій системах РФ.

Підсумовуючи, зауважимо, що Російська Федерація є одним із важливих учасників процесів інтеграції та безпеки на євразійському континенті. Її політика базується на ряді офіційних документів, які визначають підходи до здійснення політики у сфері безпеки та міжнародних відносин. Останнім часом усі основні програмні документи – воєнна доктрина РФ, концепція національної безпеки та зовнішньої політики Росії суттєво оновлені у відповідності до нових викликів та загроз. Однак усі згадані документи загалом проникнуті ностальгією за статусом могутньої держави та спрямовані проти формування “однополюсного” світу. Щодо України та інших держав пострадянського простору відзначається необхідність формування поясу добросусідства по периметру російських кордонів, а самі взаємини з країнами-учасницями СНД виділені як пріоритетний напрям зовнішньої політики Російської Федерації. Свідченням цього є останні події у Криму та в Україні загалом. На нашу думку, російське

керівництво в особі В. Путіна відкрило “ящик Пандори” та посилило нестабільність не тільки у сусідніх з Російською Федерацією державах, але й у всьому світі. Адже, у реальності, ми маємо справу з ситуацією, при якій Росія, в односторонньому порядку, змінює правила гри, що були встановлені після Другої світової війни та дестабілізує ситуацію у регіоні. Водночас, враховуючи той факт, що Росія має чимало невіршених територіальних питань, вона сама може стати жертвою своєї ж зовнішньої політики на пострадянському просторі та за його межами.

Список використаних джерел

1. Выступление В. Путина и дискуссия на Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности от 10 февраля 2007 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://archive.kremlin.ru/appears/2007/02/10/1737_type63374type63376type63377type63381type82634_118097.shtml. (Дата перегляду: 23.05.2015).
2. Выступление Президента Российской Федерации Д. Медведева на встрече с представителями политических, парламентских и общественных кругов Германии (5 июня, 2008 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://news.kremlin.ru/transcripts/320>. (Дата перегляду: 22.05.2015).
3. Жириновский предлагает Польше присоединиться к разделению Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ipress.ua/ru/news/zhyrynovskyy_predlagaet_polshe_prysoedynytsya_k_razdeleniyu_ukrainy_56043.html. (Дата перегляду: 23.05.2015).
4. Заседание Совета Безопасности РФ от 22 июля 2014 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kremlin.ru/transcripts/46305>. (Дата перегляду: 22.05.2015).
5. Зевелёв И. Будущее России: нация или цивилизация? / И. Зевелев [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.globalaffairs.ru/number/n_14037. (Дата перегляду: 23.05.2015).
6. МИД России поздравил газету “Вести Сегодня” и вспомнил о “большой российской цивилизации” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ves.lv/article/88022>. (Дата перегляду: 22.05.2015).
7. Обращение Президента Российской Федерации В. Путина от 18 марта 2014 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kremlin.ru/transcripts/20603>. (Дата перегляду: 21.05.2015).
8. Путин В. Россия будет адекватно реагировать на расширение инфраструктуры НАТО / В. Путин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://russiatoday.t30p.ru/post/Vladimir-Putin-Rossiya-budet-adekvatno-reagirovat-na-rasshirenie-infrastrukturi-NATO.aspx>. (Дата перегляду: 24.05.2015).
9. Путин В. Россия сосредотачивается – вызовы, на которые мы должны ответить / В. Путин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://izvestia.ru/news/511884>. (Дата перегляду: 24.05.2015).
10. Романенко Ю. Угроза глобальной войны: движущие силы, противоборствующие коалиции и перспективы Украины / Ю. Романенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/69902/>. (Дата перегляду: 24.05.2015).
11. Рыжков В. Бои без правил, или новая доктрина Кремля / В. Рыжков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://echo.msk.ru/blog/rizhkov/1292700-echo/>. (Дата перегляду: 20.05.2015).
12. Слово Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Кирилла на открытии IV Ассамблеи Русского мира “Учитель Русского мира: миссия, ценности” в Москве, 2006 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mospat.ru/2010/11/03/news29458/>. (Дата перегляду: 22.05.2015).
13. Сурков В. Суверенная демократия и “Единая Россия” / В. Сурков // Стратегии России. – 2006. – №3. – С.5–24.
14. Тезисы выступления Министра иностранных дел России С. В. Лаврова на международном симпозиуме “Россия в XXI веке”, Москва, 20 июня 2008 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ln.mid.ru/Brp_4.nsf/arh/8825DB13898CD2E4C057BB9E?OpenDocument. (Дата перегляду: 23.05.2015).
15. Чуркин критикует отношение ряда стран к террористам в Ираке и Сирии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ria.ru/world/20140624/1013299091.html>. (Дата перегляду: 23.05.2015).

Ираке и Сирии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ria.ru/world/20140624/1013299091.html>. (Дата перегляду: 23.05.2015).

References

1. Vyistuplenie V. Putina i diskussiya na Myunhenskoj konferentsii po voprosam politiki bezopasnosti ot 10 fevralya 2007 goda [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: http://archive.kremlin.ru/appears/2007/02/10/1737_type63374type63376type63377type63381type82634_118097.shtml. (Data pereglyadu: 23.05.2015).
2. Vyistuplenie Prezidenta Rossiyskoj Federatsii D. Medvedeva na vstreche s predstavitelnyami politicheskikh, parlamentskikh i obschestvennykh krugov Germanii (5 iyunya, 2008 g.) [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://news.kremlin.ru/transcripts/320>. (Data pereglyadu: 22.05.2015).
3. Zhirinovskiy predlagaet Polshe prisoedinit'sya k razdeleniyu Ukrainy [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: http://ipress.ua/ru/news/zhyrynovskyy_predlagaet_polshe_prysoedynytsya_k_razdeleniyu_ukrainy_56043.html. (Data pereglyadu: 23.05.2015).
4. Zasedanie Soveta Bezopasnosti RF ot 22 iyulya 2014 goda [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.kremlin.ru/transcripts/46305>. (Data pereglyadu: 22.05.2015).
5. Zevelyov I. Budushee Rossii: natsiya ili tsivilizatsiya? / I. Zevelyov [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.globalaffairs.ru/number/n_14037. (Data pereglyadu: 23.05.2015).
6. MID Rossii pozdravil gazetu “Vesti Segodnya” i vspomnil o “bolshoy rossiysskoy tsivilizatsii” [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.ves.lv/article/88022>. (Data pereglyadu: 22.05.2015).
7. Obrashchenie Prezidenta Rossiyskoj Federatsii V. Putina ot 18 marta 2014 goda [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.kremlin.ru/transcripts/20603>. (Data pereglyadu: 21.05.2015).
8. Putin V. Rossiya budet adekvatno reagirovat na rasshirenie infrastruktury NATO / V. Putin [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://russiatoday.t30p.ru/post/Vladimir-Putin-Rossiya-budet-adekvatno-reagirovat-na-rasshirenie-infrastrukturi-NATO.aspx>. (Data pereglyadu: 24.05.2015).
9. Putin V. Rossiya sosredotachivaetsya – vyzovy, na kotorye my dolzhnyi otvetit / V. Putin [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://izvestia.ru/news/511884>. (Data pereglyadu: 24.05.2015).
10. Romanenko Yu. Ugroza globalnoy voyni: dvizhushchie silyi, protivoborstvuyushchie koalitsii i perspektivy Ukrainy / Yu. Romanenko [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/69902/>. (Data pereglyadu: 24.05.2015).
11. Ryzhkov V. Boi bez pravil, ili novaya doktrina Kremlya / V. Ryzhkov [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://echo.msk.ru/blog/rizhkov/1292700-echo/>. (Data pereglyadu: 20.05.2015).
12. Slovo Svyateyshego Patriarha Moskovskogo i vseya Rusi Kirilla na otkrytii IV Assamblei Russkogo mira “Uchitel Russkogo mira: missiya, tsennosti” v Moskve, 2006 [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.mospat.ru/2010/11/03/news29458/>. (Data pereglyadu: 22.05.2015).
13. Surkov V. Suverennaya demokratiya i “Edinaya Rossiya” / V. Surkov // Strategii Rossii. – 2006. – №3. – S.5–24.
14. Tezisy vyistupleniya Ministra inostrannykh del Rossii S. V. Lavrova na mezhdunarodnom simpoziume “Rossiya v XXI veke”, Moskva, 20 iyunya 2008 goda [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.ln.mid.ru/Brp_4.nsf/arh/8825DB13898CD2E4C325746E0057BB9E?OpenDocument. (Data pereglyadu: 23.05.2015).
15. Churkin kritikuet otnoshenie ryada stran k terroristam v Iраке i Sirii [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://ria.ru/world/20140624/1013299091.html>. (Data pereglyadu: 23.05.2015).

Melnychuk I. M., Candidate of History, Associated Professor of the Department of Political Science and Public Administration, Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University (Ukraine, Chernivtsi), melim@ukr.net

New Putin's doctrine and possible scenarios of the new world system

This article analyzes the main components of the new doctrine President of Russian Federation Vladimir Putin in modern political science discourse. The author

notes that the new foreign policy doctrine is nostalgia permeated the status of powerful state and directed against the formation of a "unipolar" world. Along with this distinguished three possible scenarios in the formation of a new world system. In conclusion the author stresses that the Russian government in the person of Vladimir Putin opened a "Pandora's box" and not only exacerbated instability in neighboring states with Russia but also worldwide. After all, in reality, we are dealing with a situation in which Russia unilaterally change the rules that were established after the Second World War and destabilize the situation in the region. However, given the fact that Russia has many unresolved territorial issues, that may become a victim of his own foreign policy in the post-Soviet space and beyond.

Keywords: doctrine, Putin, Russian Federation, the post-Soviet space, the new world system.

Мельничук И. Н., кандидат исторических наук, доцент кафедры политологии и государственного управления, Черновицкий национальный университет им. Юрия Федьковича (Украина, Черновцы), melim@ukr.net

Новая доктрина Путина и возможные сценарии нового мироустройства

Анализируются основные составные новой доктрины Президента Российской Федерации В. Путина в современном политологическом дискурсе. Автор акцентирует внимание на том, что новая внешнеполитическая доктрина России проникнута ностальгией за статусом сильного государства и направлена против формирования "однополярного мира". Кроме того выделяются еще три возможных сценария развития событий в процессе формирования нового мироустройства. В заключении автор подчеркивает, что российское руководство в лице В. Путина открыло "ящик Пандоры" и усилило нестабильность не только в соседних с Российской Федерацией государствах, но и во всем мире. В реальности мы имеем дело с ситуацией, при которой, Россия в одностороннем порядке меняет правила игры, что были установлены после Второй мировой войны и стабилизирует ситуацию в регионе. При этом следует принять во внимание тот факт, что Россия имеет множество внутренних нерешенных территориальных вопросов, а поэтому сама может стать жертвой своей же внешней политики на постсоветском пространстве и за его пределами.

Ключевые слова: доктрина, Путин, Российская Федерация, постсоветское пространство, новый миропорядок.

* * *

УДК 329.12:321.01"19"

Гущина С. О.

аспірантка кафедри політології,
Національний університет "Киево-Могилянська академія"
(Україна, Київ), gushchyna_sвета@ukr.net

ПОНЯТТЯ ЗАГАЛЬНОГО ТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО БЛАГА У ЛІБЕРАЛЬНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ ХХ СТ.

Проаналізовано роль держави та суспільства у формуванні загального блага, досліджується природа індивідуального та загального блага у ліберальній політичній традиції ХХ ст., визначаються механізми узгодження інтересів індивідів та досягнення суспільної згоди.

Ключові слова: держава, суспільство, благо, справедливість, узгодження інтересів, лібералізм, індивідуалізм.

Ліберальна політична традиція ХХ ст. визначає співвідношення держави та суспільства у контексті досягнення блага у двох вимірах: акцент на загальносуспільних інтересах з одного боку та індивідуальних з іншого. Відповідно до першого підходу суспільним благом визнається такий тип блага, який є вищим за приватні блага і полягає у подоланні частини власних інтересів заради суспільних цілей. Індивідуалізм з іншого боку у центр досягнення блага ставить особисті цінності та потреби особистості, які він має досягати завдяки взаємодії між членами суспільства на основі згоди та спільності інтересів. Інтереси формуються суспільством через ціннісний вимір, оскільки суспільство є носієм і джерелом продукування інтересів, а держава є їх виразником. Держава – це гарант загального блага суспільства, адже саме вона бере на себе відповідальність за його здійснення. Вона володіє монополією на розподіл благ у

суспільстві, а також законодавчу функцію, що встановлює права та обов'язки серед членів суспільства. За допомогою застосування соціальних та політико-адміністративних заходів держава покликана забезпечити суспільним групам і кожному своєму громадянину можливість формувати під їх власну відповідальність своє індивідуальне життя в атмосфері свободи і безпеки. У той же час держава не розпоряджається загальним благом, оскільки воно є зобов'язуючим по відношенню до держави. Через необхідність держави забезпечувати загальне благо та примножувати добробут суспільства, благо виступає першою умовою легітимності державної влади [1, с. 102].

У 1950-х роках відомий соціолог Т. Х. Маршалл пов'язував розквіт держави загального добробуту із підвищенням життєвих шансів людей, які напряму залежать від громадянського статусу індивідів, рівня їх прав та свобод, а також їх політичної активності. Він зауважив, що підвищення життєвих шансів членів суспільства сприяло тому, що відбулося зміщення у розгляді блага від взаємодії на рівні "суспільство-держава" до "суспільство-особистість" [2, с. 85–86]. До 50-х років ХХ ст. дихотомія відносин "суспільство-держава" базувалася переважно на домінуванні всеосяжних політичних, релігійних або моральних доктрин, які визначали сутність загального блага у європейських державах. Такий доктринальний принцип визначення загального блага формувався завдяки переплетенню економічних, соціальних, правових та культурних структур суспільства, а також традицій та цінностей, які були глибоко вкорінені у суспільній свідомості і громадському житті. Поступово, починаючи із 70-х рр. ХХ ст., відбувається переосмислення майбутнього національної держави внаслідок відставання демократичних процесів від швидкого розвитку економічної інтеграції у Європі. Відтак благо починає розглядатися як простір між індивідуальними інтересами та об'єднуючою їх метою блага життя, яка перетинає особисті інтереси [3, с. 101]. Суспільне благо, як зауважує Р. Дарендорф постає з цього часу як "сукупність умов суспільного життя, які забезпечують як групам так і окремим їх членам більш повну і легку можливість реалізувати себе". Воно охоплює усі рівні суспільної взаємодії, тому виокремлюється благо родини, народу, держави. П. Рікер визначає благо (bon) як морально кваліфікуючу дію, вчинки індивідів, спрямовані на звершення, які вони будуть сприймати для себе як щасливий наслідок. Дії індивідів у їхніх пошуках блага викликані їх прагненнями, бажаннями з одного боку, і нестачею, відсутністю чогось необхідного для них, з іншого. Саме у термінах бажання і нестачі П. Рікер визначає прагнення до повного, здійсненого життя індивідів. "Прагнення до блага життя вкорінене моральний проєкт в життя, в бажанні і нестачі, що відзначається в граматичній структурі цього прагнення. Цей зв'язок між життям, бажанням, нестачею та здійсненням утворює рівень моральності (morality)" [4, с. 235].

Д. Грін зауважує, що життя людини та її прагнення до блага є намаганням людини подолати людську недосконалість. У лібералізмі фундаментальним моральним ідеалом для цього постає взаємодія між